БЕЛАРУСКІ КАЛЕКЦЫЯНЕР

ЛІПЕНЬ 1993 ГОДА

№2 (9) КОШТ 5 РУБЛЁЎ

Лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі

14 красавіка адбылося ўзнагароджваньне першымі знакамі „Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь", зробленымі на Пецярбургскім манэтным двары. Знакі выраблены ўчатырох варыянтах з выявамі „Пагоні", Янкі Купалы, Якуба Коласа і Кастуся Каліноўскага. Аўтар эскізаў — таленавіты малады скульптар Алесь Дранец.

НА ЗДЫМКУ: адзін са знакаў. Марат УРУБЛЕЎСКІ, БелаПАН, Фото аўтара.

ЗА ВОЛЬНАСЬЦЬ НАШУ І ВАШУ

Хутка споўніцца 250 гадоў з дня нараджэньня А.-Т. Касьцюшкі. Памяць аб ім захоўваюць у ЗША, Польшчы, Францыі. У Беларусі адносіны людзей да яго асобы розныя. Тыя, хто болей ведае гістарычную праўду аб сучасных Касьцюшцы падзеях, усьведамляе значную яго ролю як ваенна-палітычнага дзеяча ў гісторыі ВКЛ; іншыя чулі пра Касьцюшку толькі з прапартыйных гістарычных крыніцаў, лічаць яго палякам і ня бачаць ніякай сувязі паміж дзейнасьцю Касьцюшкі і беларускай гісторыяй.

Можна заўважыць нямала падстаў для такіх адносінаў да асобы Касьцюшкі на Беларусі. Вядома, што хата, у якой ён нарадзіўся, каля палаца „Марачоўшчына" побач з г. Косава, сам палац разбураны. Імя Касцюшкі да нядаўнега часу старанна вытраўлівалася з памяці беларусаў. У нашай гістарычнай літаратуры амаль няма працаў з аналізам падзеяў пэрыяду падзелу Рэчы Паспалітай. Да нядаўняга часу не было на Беларусі аніводнага бібліяграфічнага дасьледваньня пра Касьцюшку. Гэтую інфармацыйную блякаду прарвала невялікая брашура Я. А. Юхо, якая цяпер зьяўляецца бібліяграфічнай рэдкасьцю. А з апублікаванай раней у сэрыі „ЖЗЛ" на рускай мове кніжкі беларусу цяжка зразумець, што Касьцюшка нарадзіўся на Беларусі. На нядаўнім сходзе беларусаў бліжэйшага замежжа нават гісторыкі ўспаміналі імёны знакамітых змагароў за волльнасць беларусаў, пачынаючы з К. Каліноўскага. Але ж вядома, што К. Каліноўскі на сваім сьцягу разьмясьціў тыя ж сымболі, пад якімі змагаліся паўстанцы Касьцюшкі. Ці можа К. Каліноўскі ведаў горш за сёньняшніх гісторыкаў, што рабіў? Ня менш вядома было й царскаму ўраду пра папулярнасьць Касьцюшкі на землях ВКЛ. Таму яны цяжка параненага начальніка паўстаньня ў найстражайшай сакрэтнасьці, пад чужым імем, з-пад Брэста праз Кіеў і далей вакол беларускіх зямель вязьлі ў Пецярбург.

Можна толькі здагадвацца аб падставах, якія вымушалі многіх тытуляваных захоўнікаў і тлумачальнікаў гісторыі беларускага народу затушоўваць і перакручваць яго мінулае, хаваць і адрываць дзейнасць і асобу Касьцюшкі ад гісторыі беларусаў. Па-першае, Касьцюшка быў апошнім вядомым усяму сьвету ваенна-палітычным дзеячом Рэчы Паспалітай (у складзе ВКЛ і Каралеўства Польскага), які ўзначаліў збройны супраціў палякаў, ліцьвінаў, габрэяў дамаганьням у першую чаргу Расеі на суверэнітэт незалежнай дзяржавы. Вядучы гаворку пра асобу Касьцюшкі ў гісторыі беларусаў нельга не ўспомніць яго знакамітых папярэднікаў: К. Астрожскага, іншых выдатных дзеячоў ВКЛ, адносіны ВКЛ з Масквою. Відаць, што такім гісторыкам здаецца, што, калі гаварыць праўду, дык яны прабудзяць у цяпер памяркоўных беларусаў спачатку нацыянальны гонар, а затым і нацыяналізм. А ўлічваючы геапалітычнае становішча Беларусі — пашкодзяць Расеі, адносінам беларусаў да расейцаў. Па-другое, вядома, што генэрал Касьцюшка добра разумеў ваенна-палітычную сытуацыю ва Усходняй Эўропе ў канцы сямнаццатага стагодзьдзя і таму прасіў вайсковае камандаваньне ВКЛ прыняць яго на службу ў войска ВКЛ, а не Каралеўства Польскага. Баявому генэралу не знайшлі службовага месца тагачасныя вайсковыя начальнікі ВКЛ. Характар і вядомасьць дазваляла Касьцюшцы напомніць генэралам ВКЛ, што калі яны не будуць клапаціцца пра ўмацаваньне войска ВКЛ, дык пашкадуюць аб тым, калі гвалтоўнікі будуць вешаць іх на вяроўках. Гэтыя словы славутага земляка і сёньня далёка не ўсім да спадобы...

Першая заўвага выяўляе, што па частцы захаваньня сьвятасьці прыдуманых для беларусаў казак аб іх гісторыі, іншыя беларускія гісторыкі імкнуцца стаць болей сьвятымі чым „Папа Рымскі". Хвала богу, што гісторыя Расеі запомніла сваіх дзяржаўных дзеячоў, якія ўспрымалі асобу Касьцюшкі ў адпаведнасьці з яго справамі. Павал І вызваліў Касьцюшку зь няволі, адпусьціў на волю многіх яго саратнікаў. Касьцюшку як ваенна-палітычнага дзеяча паважаў імпэратар Аляксандр. Пасьля поўнага паражэньня войска Напалёна, ён сустракаўся з Касьцюшкам для вырашэньня лёсу ўдзельнікаў г. зв. „польскага легіёну" напалёнаўскага войска, сярод іх было шмат людзей з ВКЛ. Дарэчы, імпэратар Аляксандр ня мог ня ведаць, што Касьцюшка рашуча адмовіўся ад прапановы Напалёна ўзначаліць „польскі легіён" у часе паходу на Расею. У расейскай прэсе цяпер зьяўляюцца матэрыялы з аб'ектыўным паказам тых ці іншых старонак жыцьця й дзейнасьці Касьцюшкі (гл. апошні нумар часопісу „Родина"). Магчыма, вывесьці многіх беларускіх гісторыкаў са стану сьвятога здранцьвеньня пры ацэньваньні асобы Касьцюшкі, яго часу, у гісторыі Беларусі змог бы толькі Указ Прэзыдэнта Расеі, у якім бы адзначалася, што аб'ектыўнае дасьледваньне дзейнасьці Касьцюшкі ў сувязі зь беларускай гісторыяй не пашкодзіць, а наадварот, умацуе сяброўскія адносіны абодвух народаў, таму што ўсялякай дружбе шкодзіць толькі ўтойваньне, перакручваньне гістарычнай праўды, хлусня.

Другая заўвага ў сучасных беларускіх умовах таксама знаходзіць водгук. Многія бачаць, што й цяперашнія вайсковыя адміністратары не знаходзяць месца ў беларускім войску тым палкоўнікам і генэралам-беларусам, якія жадаюць служыць свайму народу ў яго войску.

Усё гэта ўяўляў КА „Беларусь" г. Алма-Аты, калі ў 1991 г. заснаваў фонд „Марачоўшчына—Т. Касьцюшка", стварыў яго філію ў Івацэвіцкім раёне Брэсцкай вобласьці. Тады ж узнікла ідэя распрацаваць значок у гонар юбілею Касьцюшкі і выпусьціць паштоўку. Макеты значка і паштоўкі з партрэтным адлюстраваньнем Т. Касьцюшкі падрыхтаваў заслужаны дзеяч мастацтваў Казахстана, мастак А. А. Гур'еў. На даным з казахскіх прадпрыемстваў было выраблена 300 значкоў. 100 з іх пранумеравалі і зрабілі памятнымі знакамі КА „Беларусь", а астатнія 200 экземпляраў — падаравалі нашым сябрам у Беларусі, ЗША, Польшчы. Знак №1 уручаны Старшыні Рады КА „Беларусь", народнаму дэпутату Казахстана, прафесару П. А. Атрушкевічу; знак №2 — Старшыні Магілёўскага абласнога гісторыка-асьветніцкага таварыства памяці ахвяраў сталінізму „Мартыралёг Беларусі" Т. А. Раманьковай.

Макет значка ўвасоблены ў мэтал і эмаль у Казахстане. Макет паштоўкі летам 1992 г. быў перададзены для выданьня на Беларусі Старшыні Рады ЗБС „Бацькаўшчына" Я. Р. Лёцку. Аднак, выдаць паштоўку на Беларусі, відаць, цяжэй, чым металічны значок у Казахстане.

На значку партрэт Т. Касьцюшкі аздоблены формулай ягонага жыцьця як ваенна-палітычнага дзеяча „ЗА НАШУ І ВАШУ ВОЛЬНАСЦЬ". Пры сваім жыцьці ён выканаў толькі другую частку формулы. З барацьбы за волю народаў ЗША ён выйшаў вядомым у Амэрыцы і Эўропе генэралам, блізкім сябрам двух першых прэзыдэнтаў гэтай дзяржавы. Барацьба за незалежнасьць рэшткаў ВКЛ і Каралеўства Польскага ўмацавала яго ваенны аўтарытэт і зрабіла нацыянальным героем Польшчы. Ганаровым грамадзянінам Францыі ён стаў за ўскосны манэўр — адцягванне вайсковых сілаў Расеі, Нямеччыны, Аўстрыі ад рэвалюцыйнай Францыі і скоўванне іх на польска-літоўскім тэатры вайсковых дзеяньняў. Ролю Касьцюшкі ў барацьбе за вольнасць беларусаў усьведамілі толькі сучасныя яму самадзержцы расейскія і кола іх прыбліжаных.

На дзейнасьці Касьцюшкі ў барацьбе за нашую вольнасьць многа белых плямаў. Гэтая „плямістасьць" выявілася і пры ўвасабленьні ў мэтале года яго нараджэньня. Тут мы згадзіліся з меркаваньнем Я. А. Юхо. І замест „1746" — як запісана ў дакумэнтах косаўскага касьцёлу — паставілі „1745".

Магчыма, гэтую пляму, як і іншыя, вывядуць будучыя спэцыялісты-гісторыкі — сёньняшнія студэнты і асьпіранты гістарычных факультэтаў беларускіх ВНУ. Магчыма, у хуткім часе КА „Беларусь" установіць імянную стыпэндыю для падтрыманьня тых маладых дасьледчыкаў, якія ня вераць афіцыйным гістарычным вэрсіям, а добра ўявяць чабе час, у якім дзейнічаў той ці іншы сёння забыты дзеяч ВКЛ, аб'ектыўна праанлізуюць аргументы апанэнтаў, абгрунтуюць і прымуць сваё рашэньне як вучоныя дасьледчыкі і патрыёты беларускай нацыі.

Цяпер, калі Беларусь становіцца самастойнай дэмакратычнай дзяржавай, прыйшоў час вельмі пільна пры глядзецца да гісторыі нацыі, асабліва да перыяду, калі беларусы згубілі сваю дзяржаўнасьць, да тых памылак, якія прывялі да гэтага, загамавалі разьвіцьцё мовы, культуры народу Беларусі. Пры гэтым уважлівым поглядзе нельга будзе не ўбачыць і аддаць належнае чалавеку, які ахвяраваў сваім асабістым шчасьцем дзеля вольнасьці нашай і вашай. Прыбліжэньне 250-х угодкаў заўважылі ў Польшчы, ЗША, Расеі. Сёньня ўдзячную памяць розных народаў аб Касьцюшцы можна ўвасобіць у дапамогу беларускай нацыі на яе шляху да волі і дэмакратыі. І зробяць грэх тыя, хто не прызнае дух генэрала, героя і сына беларускай зямлі.

Яўген МАЙСЕЙЧЫК,
г. Алма-Ата.

Сьведкі незалежнасьці

У філятэліі існуе тэрмін „Канвэрт першага дня", або „Штэмпель першага дня" ці „Першы дзень". Абазначае ён канвэрт з маркаю, пагашанаю каляндарным ці адмысловым штэмпелем. Гэта цэлы комплекс філятэлістычных мерапрыемстваў — гэта прэзэнтацыя новае паштовае маркі ў дзень яе паступленьня ў абарачэньне, гэта выпуск адмысловага канвэрта, тэматычна зьвязанага з маркаю, гэта адмысловы штэмпель з надпісам: „Першы дзень".

Такія мерапрыемствы (канвэрт, новая марка, гашэньне) даўно ўвайшлі ў практыку паштовых установаў краінаў сьвету, набылі характар традыцыі яны і ў Беларусі. Здаецца, нічога новага ўжо і не прыдумаеш, але пошта Латвіі давяла адваротнае. Латышы не абмежаваліся выпускам канвэртаў першага дня. Адмысловаю пастановаю летась савецкія паштовыя маркі на тэрыторыі Латвіі былі ў абарачэньні да 30 чэрвеня. У гэты дзень савецкая пошта спыніла сваё існаваньне на тэрыторыі незалежнае Латвіі.

30 чэрвеня 1992 г. на паштамце Рыгі ўжывалі штэмпель — навінка ў практыцы пошты! — „Апошні дзень". Штэмпель меў форму маркі з зубцамі і надпісам на латыскай і францускай мовах „Апошні дзень", малюнкам канвэрта, трох зорачак і латыскага надпісу: „Рыга-50. ЛАТВІЯ. 30.06.92". У ніжняй частцы штэмпелю словы „Почта СССР" наўскос закрэсьленыя лініяй, што сымбалізавала ліквідацыю пошты былога СССР на тэрыторыі Латвіі. Гэтым штэмпелем, зразумела, гасілі толькі савецкія маркі, якія мелі апошні ўжытак у гэты апошні дзень чэрвеня 1992 года.

Леў КОЛАСАЎ,
г. Мінск.

ЮБІЛЕЙНЫ ЖЭТОН

«Беларускі калекцыянер»

заўжды можна набыць у шапіку Таварыства Беларускай Мовы імя Францыска Скарыны ў Менску: пр-т Ф. Скарыны, 20. Час працы з 11 па 18, акрамя нядзелі й панядзелка.

Маркі беларускай эміграцыі ў гонар Слуцкага збройнага чыну

У свой час „Беларускі калекцыянер" надрукаваў артыкул „Маркі Слуцкага паўстаньня". Аўтар, у прыватнасьці, адзначыў, што для сваіх патрэбаў паўстанцы Случчыны ў 1920 годзе выкарыстоўвалі старыя запасы расейскіх марак. На іх рабіўся наддрук лацінскай: „Надзвычайная Рада Случчыны". Гэта, на жаль, усё вядомае сёньня пра маркі Слуцкага збройнага чыну.

Леташняя спроба адзначыць на Беларусі 72-ую гадавіну Слуцкага збройнага чыну абудзіла людскую цікаўнасьць да гэтай фактычна забытай на Беларусі падзеі. Дзяржава прамаўчала, праігнаравала памкненьне дэмакратычных арганізацыяў адкрыць народу праўду пра не такую ўжо і далёкую мінуўшчыну. Зразумела, чаму і праз 72 гады не ўшанаваная памяць пра Слуцкі збройны чын ні фалерыстычнай, ні ў філятэлістычнай прадукцыі.

А, між іншым, яшчэ ў 1960 г. беларуская эміграцыя ў Амэрыцы выдала марку, прысьвечаную Слуцкаму збройнаму чыну. Выява гэтага знака – на фотаздымку. Распаўсюджваючы марку, Задзіночаньне беларускае моладзі ў Амэрыцы ўкладвала ў канвэрт і такую вось інфармацыю: „Яны памерлі, каб жыла Бацькаўшчына – жывеце вы, каб Бацькаўшчына не памерла! Памажэце замацаваць гісторыю Слуцкага паўстаньня – злажыце ахвяру на выданьне Слуцкага альманаху. Наклейваце гэтыя маркі на лістох і пачках – пашырайце праўду аб Беларусі". І далей адрас Задзіночаньня Беларускае моладзі ў Амэрыцы.

Гісторыя выданьня гэтай маркі, безумоўна ж, павінна быць некаму вядомая. Хто мастак маркі? Хто рупіўся пра яе выданьне? Мо хто-небудзь з эміграцыі здолее адказаць на гэтае пытаньне.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ,
г. Менск.

Адзін — нуль на карысьць Польшчы

У пачатку кастрычніка 1992 года пошта Польшчы выпусціла ў абарачэнне марку з нагоды Міжнароднага дня пошты. Адначасова марка прапагандуе Міжнародную філятэлістычную выставу „Польшча – 93". Марка шматкаляровая, папера – крэйдавая, фармат 31,25x43 мм, наклад 1,5 млн. штук. У дзень паступленьня ў продаж новай маркі можна было набыць канвэрт першага дня (FDC) з адмысловым гашэньнем. Мастак З. Стасік – аўтар маркі, формы гашэньня і канвэрта „Першага дня".

Магчыма, пра гэтую марку ня варта было падрабязна гаварыць, бо ў сьвеце выпускаецца штогод ці мала цікавых марак, але яе малюнак утрымлівае адну істотную дэталь, якая мае непасрэднае дачыненьне да Беларусі. На азначанай марцы (?) зьмешчаны паштовы герб з шыльды Слонімскай паштовай станцыі XYIII ст. – Stacya Poczthalteryi Slonimska. Шыльда ў якасці экспанату захоўваецца ў Музэі пошты і тэлекамунікацыі (г. Вроцлаў).

Марка выклікала асаблівы інтарэс у філатэлістаў, якія цікавяцца ня толькі беларускаю тэматыкай, але і гісторыяй пошты Беларусі. Па сутнасьці, гэта першы паштовы выпуск па гісторыі беларускае пошты, калі не лічыць мастацкага канвэрта пошты СССР, выдадзенагша ў 1984 г. да 125-х угодак Менскага тэлеграфа. І ў той жа час азначаная марка сустрэтая з пэўным зьдзіўленьнем. Чаму пошта суседняе дзяржавы выпускае марку, канвэрт і адмысловы штэмпель на беларускую тэматыку, а роднае Міністэрства сувязі нічога ня робіць у гэтым кірунку? А пошта ж Беларусі мае за плячыма не адно стагодзьдзе, зь яе гісторыі, багатай і цікавай, ёсьць што чэрпаць стваральнікам і новых марак, і новых канвэртаў.

К. ЛЕЎ.
г. Менск.

Леў КОЛАСАЎ

ФІЛАТЭЛІЯ — занятак дакладны

Зь вялікай цікаўнасьцю прачытаў у „Беларускім калекцыянеры" зьмястоўны артыкул І. Матавілава „Пад ботам акупанта". Ня часта рэспубліканская прэса песьціла нас раней гістарычнымі артыкуламі, дый сяньня іх можна пералічыць на пальцах аднае рукі. Пачаў выходзіць „Беларускі калекцыянер", і справа крыху зрушыла зь мёртвай кропкі. Зьмянілася наша жыцьцё – зьмянілася стаўленьне да гісторыі. Краіна набыла незалежнасьць, і адразу пачалі паўставаць зь нябыту факты, пра якія раней нават ня згадвалі. Даведаліся шмат новага і філятэлісты. Стала магчыма пісаць і пра выпускі беларускіх марак за мяжой, няхай нават прыватных ці непаштовых выданьняў, і пра маркі БНР; нарэшце, пачаўся выпуск марак Рэспублікі Беларусь. Пра ўсё гэта цяпер пішуць адкрыта.

Не забытыя і старыя паштовыя выпускі, пра якія было вядома з прыватных калекцыяў або толькі з каталёгаў. Менавіта пра гэтыя малавядомыя выпускі, прысьвечаныя Беларусі ці неяк да яе датычныя, ідзе гаворка ў артыкуле І. Матавілава. Аўтар прыводзіць зьвесткі аб паштовых выпусках, што маюць дачыненьне да беларускай тэматыкі, дакладней кажучы, да гісторыі Беларусі. Аўтар сабраў практычна ўвесь матэрыял па вынесенай у загаловак тэме і разгледзеў яго ў ракурсе, пра які яшчэ некалькі гадоў таму нельга было і думаць.

Аднак аўтару не ўдалося пазьбегчы агрэхаў і недакладнасьцяў фактычнага характару, што зьніжае каштоўнасць артыкула. Паходжаньне іх зьвязана з празьмернай даверлівасьцю да адных ды ігнараваньнем іншых крыніц. Ствараецца ўражаньне, што аўтар карыстаўся адно толькі каталёгамі Чучына, Міхэля (Нямеччына), Івэра (Францыя) ды польскім спецыялізаваным каталёгам. Крыніцазнаўчая абмежаванасьць не дазволіла яму правесьці грунтоўнага дасьледваньня, абавязковы кампанэнт якога – супастаўленьне матэрыялу. Толькі тады выяўляюцца разыходжаньні датаў, імёнаў, фактаў, падзеяў, апісаньняў. Асэнсаваньне новага матэрыялу патрабуе веданьня гісторыі і палітычнай сітуацыі, у атмасфэры якой узьнікла ці бытавала тая ці іншая філятэлістычная зьява. Маркі ня толькі адлюстроўваюць свой час, але і актыўна ўплываюць на яго. Нездарма з-за марак ледзь ня ўспыхнула вайна. Былі яны прычынаю рэлігійных сутычак, напісаньня дыпляматычных нотаў. Паштовая мініятура валодае магутным прапагандысцка-агітацыйным патэнцыялам. Менавіта таму антыгітлераўская кааліцыя ў гады другой сусьветнай вайны выдала некалькі адмысловых выпускаў, а ва ўмовах акупацыі Польшчы выходзілі падпольныя выданьні марак. Частка пралікаў абумоўленая няўважлівасьцю да дапаможных крыніц дасьледаваньня.

З заўважаных недакладнасьцяў спынюся на найбольш істотных. Расказваючы пра круглыя кропкавыя штэмпелі Расеі сярэдзіны XIX ст., аўтар замест лічбы 26 пазначыў паштовы штэмпэль Магілёва нумарам 16 (Фота 1). Гэта тым больш прыкра, што нумарацыя штэмпэляў Віцебска, Горадні ды іншых гарадоў пазначана правільна. Неабходна было зьвярнуць увагу чытача на тое, што, акрамя круглых і квадратных, ужываліся іншыя формы кропкавых штэмпэляў. Далей у артыкуле сьцвярджаецца: „земская пошта (мясцовая паштовая сувязь) на тэрыторыі Беларусі ня ўводзілася". Між тым земская пошта згадваецца ў шматлікіх архіўных крыніцах. Возьмем дакумант 1904 г.: „земская пошта ходзіць паміж Наваградкам і м. Гарадзея цераз валасныя праўленьні Кошалеўскае і Печалоўскае тры разы на тыдзень". Праўда, земская пошта дзеля недахопу сродкаў у некаторых паветах адсутнічала. У 1904 г. Барысаўская павятовая ўправа паведамляла па інстанцыі: „земскай пошты на падставе палажэньня 1871 году ў павеці не існуе, карэспандэнцыя развозіцца сельскай поштай на стойкавых конях, якія ўтрымліваюцца ў кожным валасным праўленьні".

Магчыма, аўтар меў на ўвазе тое, што земская пошта беларускіх губэрняў ня мела сваіх паштовых марак? Дык пра гэта варта было і сказаць.

Не спыняючыся на некаторых памылках у апісаньні нямецкіх паштовых выпусках з наддрукоўкай „*Postgebiet ob. ost*", разгледзім кантрольныя знакі 10-й нямецкай арміі, якія ўвайшлі ў філятэлістычны ўжытак пад назовам „шпалерныя маркі", бо надрукаваныя на белай, але грубаватай паперы з бляклa-шэрым вэртыкальным узорам. Каталёгі Міхэля і польскі спэцыялізаваны, а таксама ранейшыя выданьні гавораць пра шэры і сьветлы колер арнаманту. Магчыма, аўтар меркаваў па колеры палоскі на выяве кантрольнага знака ў каталёгу Міхэля, а не па апісаньні самой маркі.

У наступным сказе артыкула сьцьвярджаецца, што „на дзьвюх марках была зроблена на расейскай мове ў два радкі наддрукоўка „Контрольный знак/цена . . . пф". Аднак гэта не наддрукоўка, а надпіс, зроблены адначасова з друкаваньнем маркі. Чыстай маркі гэтага выпуску наогул не існавала. Тут адно з двух: або аўтар не зразумеў с... насьці, або недакладна выклаў сваю думку. Наддрукоўка сапраўды была, але на марках новага выданьня. Яна зробленая тады, калі пача... паганяць аплату за дастаўку карэспандэнцыі. На кантрольным знаку коштам 30 пф нанесена ў тры радкі чырвоная наддрукоўка „За доставку 40 к. Уплачено", якая закрыла стары надпіс „Контрольный зн.../30 пф". Нічога не сказана і пра зубцоўку гэтага знака – 11 1/2.

(Заканчэньне на 3-й старонцы).

26
Губ. г Могилевъ
Фота 1.

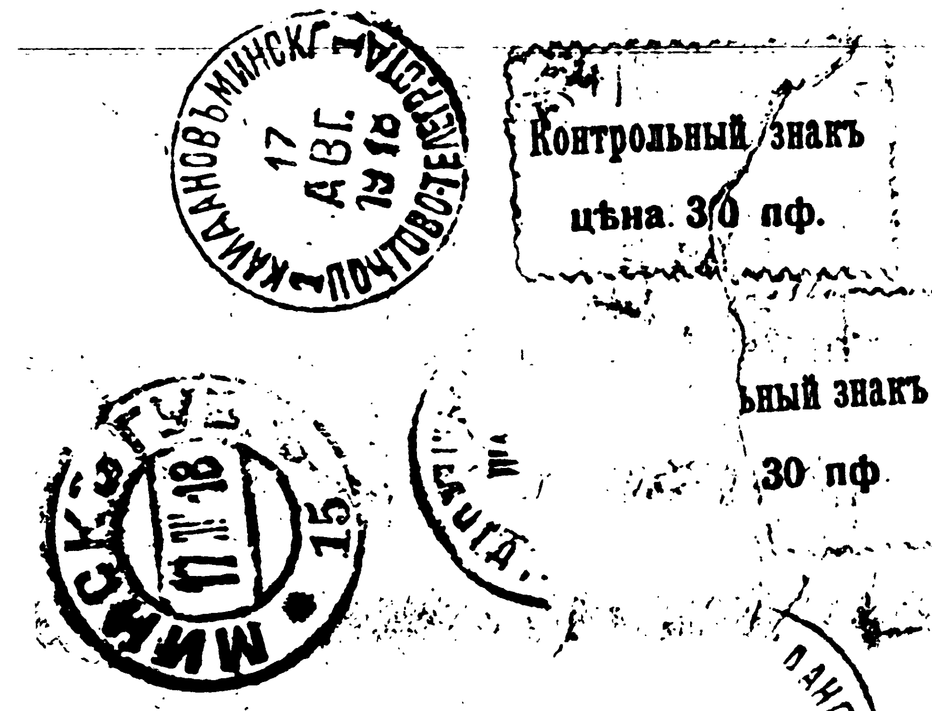

Фота 2.

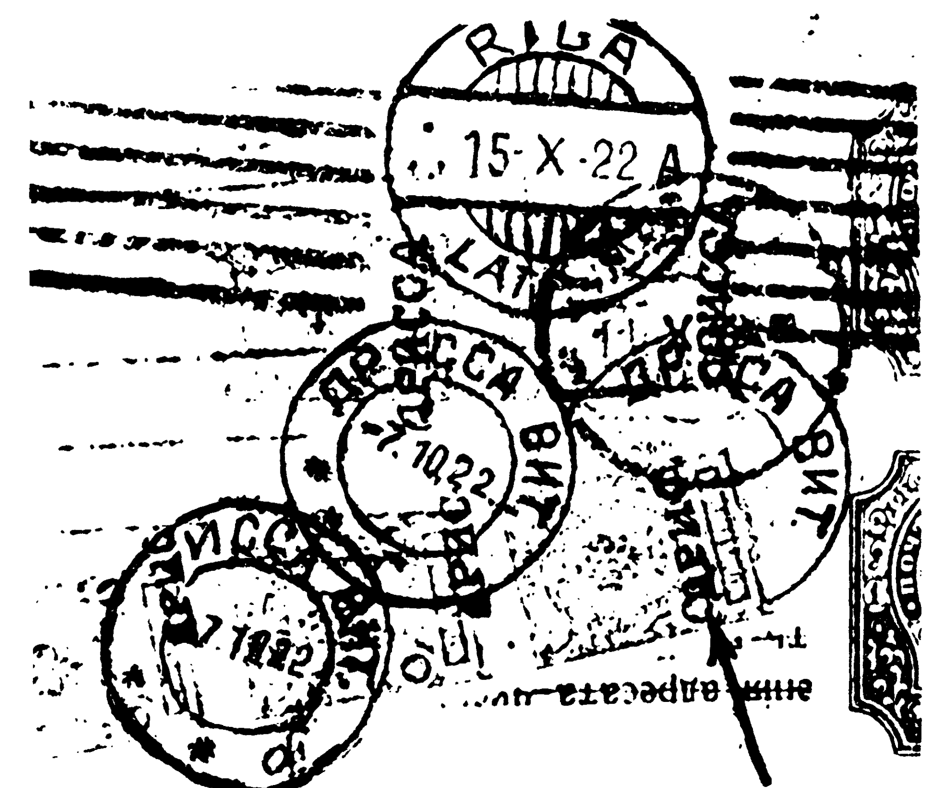

Фота 3.

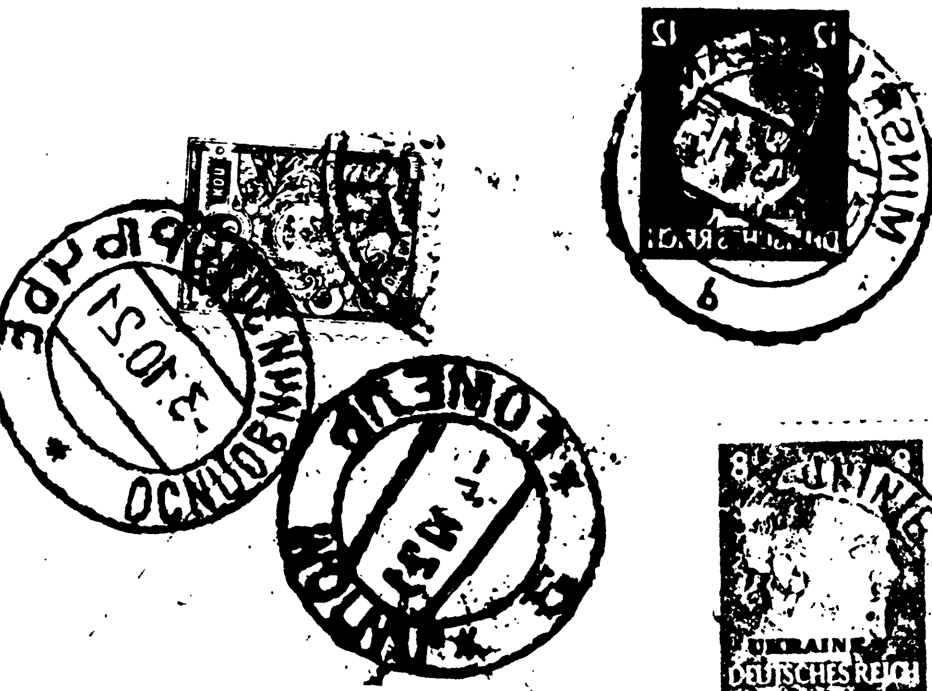

Фота 4.

Фота 6.

Фота 5.

АДМІНІСТРАЦЫЙНЫ ПАДЗЕЛ БЕЛАРУСІ ПА СТАНУ НА КАНЕЦ 1942 г.

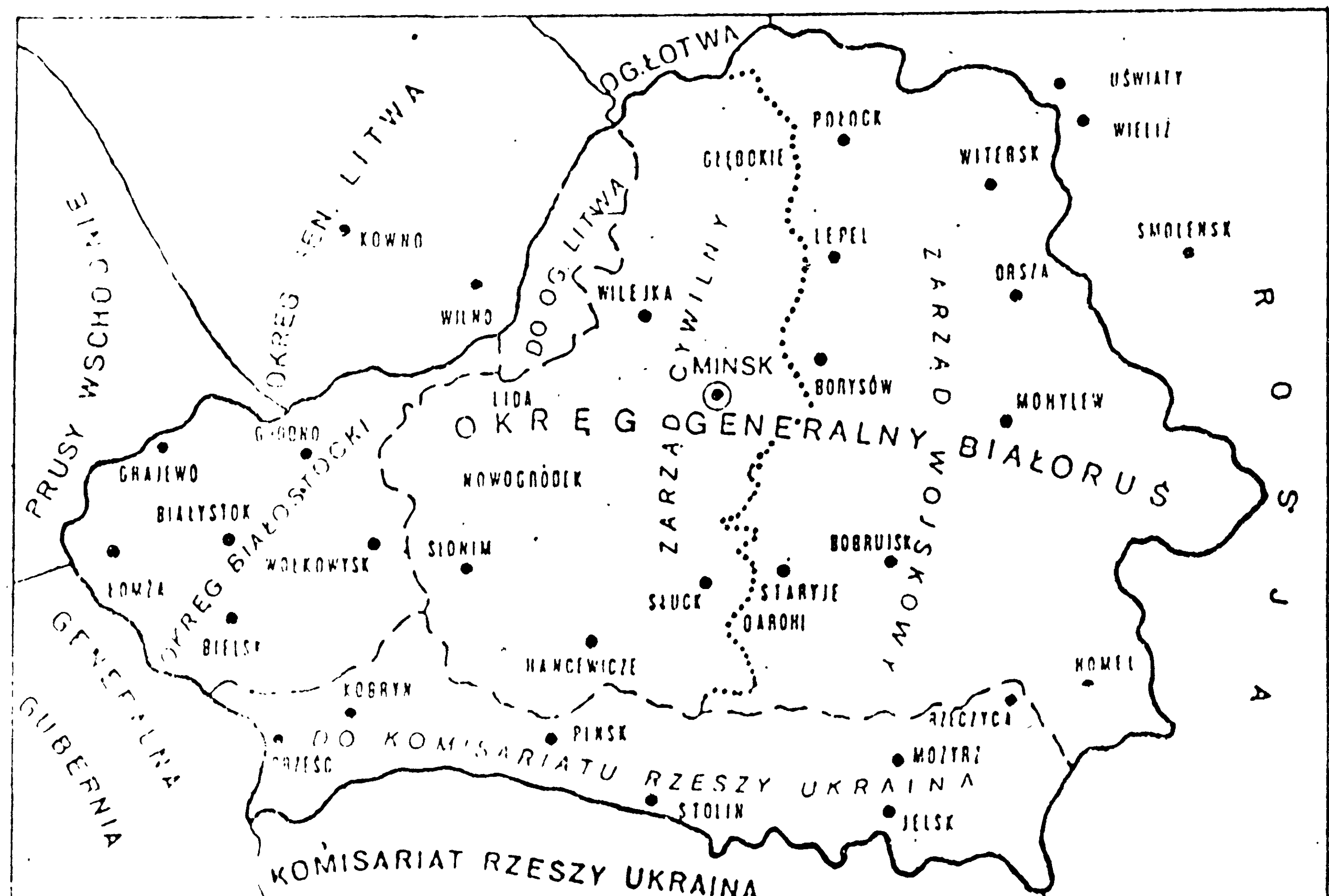

На марках — беларуская архітэктура

Сэрыю адкрывае марка з выявай унікальнага помніка абарончага дойлідзтва XIII ст. — вежы-данжона ў м. Камянцы Берасьцейскай вобласьці, вядомай пад назовам Камянецкая вежа, або Камянецкі стоўп. У 1276 г. валынскі князь Уладзімір Васількавіч, у склад уладаньняў якога ўваходзіла тады Берасьцейская зямля, „посла... мужа хитра именем Алексу... где изнайти таково место город поставити... и отереби е, и потом сруби на нем город... созда же в нем столп камен высотою 17 сажен подобен удивлению всем зрящим на нь” (Іпацеўскі летапіс). З гістарычных крыніц вядома, што падобныя вежы ўзвышаліся ў Берасьці, Тураве, Полацку, Гародні і Наваградку.

У 1903 г. праводзілася рэстаўрацыя вежы, падчас якой быў засыпаны разрыў паміжваламі і абарончы роў. З 1961 г. у вежы дзейнічае філія Берасьцейскага абласнога краязнаўчага музэя. Зьяўленьню першай паштовай маркі з выявай Камянецкага стаўпа папярэднічала даўняя і працяглая гісторыя. Праўленьне Беларускага таварыства філятэлістаў шматразова хадайнічала аб уключэньні ў плян выданьня паштовай прадукцыі сюжэту з Камянецкаю вежаю і выпуску маркі або канверта зь яе выяваю. Але ўсе накіраваныя ў Міністэрствы сувязі СССР і БССР просьбы і прапановы заставаліся без адказу. Праўда, у 1972 г. зьявілася так званая двухбаковая паштоўка са стандартнай маркай і месцам для ліста на адным і каляровым фатаздымкам вежы на другім баку. Калекцыянаваньне падобных паштовак не карыстаецца попытам, а заходнія аматары наогул ня лічаць іх філятэлістычнай прадукцыяй. Сёньня я з задавальненьнем наклейваю гэтую марку, пасылаючы лісты калегам у „блізкае” і „далёкае” замежжа. Такім чынам шырыцца інфармацыя пра гісторыю нашай зямлі.

Больш за ўсё пашанцавала ў філятэліі Нясвіскаму замку. Пошта былога СССР прысьвяціла яму ажно чатыры канвэрты. Але ні на адным не пазначана, што гэта выдатны архітэктурны помнік. Адсутнічае і дата пабудовы. Замак прадстаўлены адно толькі як санаторый. На ўсіх канвэртах адзін і той жа надпіс: „Белорусская ССР. Санаторий „Несвиж”. Новая марка падае ляканічную, але вычарпальную інфармацыю: „Нясьвіскі замак ХУІ–ХУІІ стст.”. Шкада толькі, што на марцы зафіксаваны дворны фасад помніка, а не яго агульны выгляд.

Будаўніцтва замка распачаў у 1583 г. на загад Мікалая Радзівіла Сіроткі італьянскі архітэктар Джавані Марыя Бэрнардоні. За сваю шматвяковую гісторыю замак неаднаразова разбураўся; аднаўлялі і перабудоўвалі яго архітэктары К. Ждановіч, М. Пэдэці, М. Флярыяновіч, К. Спампані, А. Лоцы, М. Цэйзік. Паступова замак страчваў першапачатковыя рысы, істотна зьмяніла абліччa яго фартыфікацыя. Новыя жылыя будынкі надалі замку выгляд вялікасьвецкага палацавага-замкавага ансамблю. Багатая бібліятэка, партрэтная і карцінная галерыі, калекцыі зброі і твораў мастацтва разрабаваны ў часе шматлікіх войнаў, у тым ліку і апошняй. З 1945 года ў замку месьціцца санаторый.

На трэцяй марцы — Мірскі замак. Пра гэты помнік філятэлісты ведаюць па польскіх паштовых выпусках 30-х гадоў. Тады былі выпушчаныя марка і паштоўка з выявай замка, а таксама сэрыя паштовак з надрукаванымі маркамі з выглядам помніка ў Міры. Просьба выпусьціць марку ці канвэрт з выявай Мірскага замка, як і ў папярэднім выпадку з Камянецкай вежай, не знайшла падтрымкі ў міністэрскіх апартамэнтах.

Паказаны на новай марцы Мірскі замак — помнік абарончага дойлідства ХУІ ст. — пабудаваны надворным маршалкам Вялікага Княства Літоўскага князем Юрыем Ільлінічам. У 1568 г. замак перайшоў да Радзівілаў і належаў ім да канца ХУІІІ ст., затым ім валодалі графы і князі Гогенлоэ, Бэрленбургі, Вітгенштэйны, з другой паловы XIX ст. да верасьня 1939 г. — князі Сьвятаполк-Мірскія. У часе аблогаў і штурмаў 1655, 1706, 1794 і 1812 гг. замак гарэў і зазнаў рознай ступені разбурэньні. У 1870 г. чатыры вежы, акрамя ўзарванай, накрылі шатровымі дахамі; у 30-я гг. нашага стагодзьдзя аднавілі палац і жылі ў ім. Пасьля арышту ў 1939 годзе гаспадароў замак прыйшоў у заняпад. „З 1969 г. знаходзіцца ў стадыі кансэрвацыі і рэстаўрацыі” — г. зн. пакрысе разбураецца...

Прысьвечаная Мірскаму замку марка — гэта ня толькі знак паштовай аплаты, ня толькі горкі напамінак пра нашую архітэктурную спадчыну. Гэта і нямы дакор нам, сучасьнікам, за нашую недаравальную абыякавасьць да ўнікальнага помніка беларускага дойлідзтва.

Наступная марка прысьвечана Барысаглебскай (Калоскай) царкве, пабудаванай у XII ст. на высокім правым беразе Нёмана на тэрыторыі былога Калоскага пасада — каложы. Помнік вырашаны ў стылі мясцовай гарадзенскай архітэктурнай школы. У ХУІ ст. дойлід Богуш Багутовіч ажыцьцявіў рэканструкцыю будынку царквы. Часткова пашкоджана ў 1853 г. у выніку апоўзьня падмытага берага ракі, у 1889 г. абвалілася апсыда. Кансэрвацыя царквы праводзілася ў 1910, 1935, 1970, 1985-87 гг., а ў 1989 г. пачалася яе рэстаўрацыя.

Неабходна адзначыць, што савецкая пошта ня песьціла філятэлістаў паштовымі выпускамі з выявамі бажніцаў. Такіх марак і канвэртаў набярэцца за 70 гадоў хіба некалькі дзесяткаў. На пераважнай большасці іх пададзена, мякка кажучы, не зусім дакладная інфармацыя. Надпіс гаварыў, прыкладам, не пра касьцёл Сымона і Алены ў Менску, а пра Дом кіно, не пра Лідзкі Язэпаўскі касьцёл піяраў, а пра плянэтарый і г. д. Толькі ў канцы 80-х — пачатку 90-х гг. зьявіліся выпускі з праўдзівымі подпісамі. Гэта маркі і канвэрты, прысьвечаныя Полацкаму Сафійскаму прысьвечаныя полацкаму Сафійскаму сабору XI ст. і слуцкай Міхайлаўскай царкве ХУІІІ ст. Таму марка з выявай Барысаглебскай царквы ў Гародні, амаль неёвядомай філятэлістам, сустрэтая зь вялікай цікавасьцю.

Чарговая марка гісторыка-архітэктурнай сэрыі прысьвечана Полацкай Спаса-Ефрасіньнеўскай царкве — дзівоснаму помніку сярэднявечнага мураванага дойлідзтва Беларусі. На сьценах храма захаваліся ўнікальныя старажытныя фрэскі XII ст. — самі па сабе помнікі манумэнтальнага мастацтва сусьветнага значэньня. Гэтая царква і адна з фрэсак былі ўзноўленыя на паштовым блёку, выдадзеным беларускаю поштаю да 1000-х угодак хрысьціянства на Беларусі — немагчымы яшчэ нядаўна факт.

Завяршае сэрыю марка з выявай кальвінскага збору, што ў Заслаўі. Храм пабудаваны ў 1577 г. князем Іванам Глябовічам. Пасьля разгрому Рэфармацыі будынак пераабсталявалі пад касьцёл Міхаіла Арханёла, з 1865 г. — пад праваслаўную Спаса Праабражэнскую царкву. Галоўны фасад вылучае 35-мэтровая пяціярусная шатровая вежа. Храм перабудавалі ў 1678, 1865 гг., рэстаўравалі ў 1967–1971 гг. Як помнік абарончага дойлідзтва ХУІ–ХУІІ ст. уваходзіць у гістарычна-культурны запаведнік „Заслаўе”. Да нядаўнага часу ў будынку храма знаходзіўся музэй рамёстваў і народных промыслаў. Цяпер ён аддадзены праваслаўнай царкве.

Новыя маркі ўспрынятыя калекцыянерамі з пачуцьцём шчырага задавальненьня. Яны ўзбагацілі маладую беларускую філатэлію. Аднак ёсьць і пэўныя прэтэнзіі да нашай пошты. Выпуск гэтай цікавай гістарычнай сэрыі ня быў належным чынам падрыхтаваны. Да выхаду марак ня выдалі канвэртаў, не зрабілі адмысловага штэмпэля „Першы дзень”, не зрабілі таго, што робіцца ва ўсім сьвеце. У Літве, напрыклад, выхад прысьвечанай касьцёлам серыі з трох марак суправаджаўся і выпускам прымеркаваных да іх канвэртаў, і адмысловым гашэньнем, да чаго ўжывалі не стандартны, а дапасаваны да марак штэмпэль. Кажучы па-сучаснаму, прэзэнтацыя марак прайшла згодна паўсюдна прынятай традыцыі. Задаволеныя філятэлісты ў Літве і за яе межамі. І пошта атрымала пэўны прыбытак, і прэстыж сваёй краіны ўзьняла. А што ў нас? Ціхутка пачалі продаж марак — і ўсё, як кажуць, сьвята! Калі ж у нас будзе, як ва ўсіх людзей?

Леў КОЛАСАЎ.

У сярэдзіне кастрычніка 1992 г. у абарачэнне паступіла шасьцімарачная сэрыя паштовых мініятураў, прысьвечаных помнікам архітэктуры нашай краіны розных гістарычных эпох і мастацкіх стыляў. Аўтар сэрыі мастак Л. Зайцаў.

ЧАРГОВАЯ СЕРЫЯ БЕЛАРУСКІХ МАРАК

ФІЛАТЭЛІЯ — занятак дакладны

(Заканчэньне з 2-й старонкі).

Агульны наклад гэтых трох марак аўтар вызначае ў 50.000 штук, што не адпавядае праўдзе. У каталёгу ж Міхэля чытаем „Auslage je 50000 Stuck” „Наклад па 50.000 штук” („je” у спалучэньні з лічэбнікам перакладаецца як прыназоўнік „па”). Тое ж знаходзім і ў польскім каталёгу— „Naklad po 50 tys. szt.”. У чытача ствараецца ўражаньне, быццам ужо вызначаны невядомы дагэтуль наклад трэцяй маркі. І яшчэ. Выява кантрольнага знак коштам 30 пф. розьніцца памерам і акантоўкай ад аналягічнага знака з маёй калекцыі. Калі гэта схематычнае ўзнаўленьне знака, варта было так і напісаць (Фота 2).

Яшчэ некалькі заўваг фактычнага характару. Наддрукоўка ў Суражы (цяпер мяст. Віцебскага р-на) зроблена на расейскіх марках выпуска 1909–1917, а не 1909–1911 гг. Акрамя таго, новую цану іншы раз падпісвалі чырвоным чарнілам. Мінскіх правізорыяў вядома ня 6, а 7, і пераацэньваліся яны круглымі пячаткамі фіялетава-сіняга і шэра-чорнага, а не чырвонага колеру. Дарэчы адзначым, што Менская пошта ў 20-х гг. гэтымі ж круглымі пячаткамі пераацэньвала і паштоўкі.

Шкада, што аўтар, цалкам даверыўшыся далёка ня поўнаму каталёгу Чучына, не згадаў усіх марак так званых правізорыяў, якія знаходзіліся ў абарачэньні на тэрыторыі Беларусі ў 20-х гг. Гэта, напрыклад, маркі 1922 г. з наддрукоўкай „Дрисса”. (Фота 3) і выпуск правізорыяў у мястэчку Холмеч (цяпер вёска Рэчыцкага р-на) з наддрукоўкай літары „р” (рублёў). Ёсьць яшчэ некалькі апісаных, але „неапазнаных” яўна беларускіх правізорыяў (Фота 4).

Мелі хаджэньне ў некаторых паўднёвых раёнах цяперашніх Берасьцейскай і Гомельскай вобласьцяў маркі Украінскай Народнай Рэспублікі. Марка Цэнтральнай Рады коштам у 40 шагів пагашана гомельскім паштовым штэмпелем (Фота 5). У 1918 г. у Навабеліцы былі выпушчаны маркі, мясцовыя правізорыі, з наддрукоўкай выявы трызуба (Каталёг Чучына „Украіна”). Зьвесткі пра наддрукоўку трызуба ў Навазыбкаве і Гомелі ёсьць ў каталёгах В. Папова і братоў Рэзьнікавых. У 1919 г. украінскія маркі мелі хаджэньне ў Ветцы.

У перыяд 2-й сусьветнай вайны значную частку паўднёвай тэрыторыі Беларусі немцы аднесьлі да Украіны. Тут, на абшары ад Берасьця да Мазыра ў паштовым абарачэньні знаходзіліся нямецкія маркі з наддрукоўкай „Ukraine” (Фота 6).

Маладым аўтарам неабходна быць асабліва абачлівымі, бо нават невялічкая недакладнасьць выклікае сумнеў да ўсяго матэрыялу. Нельга абмяжоўвацца першай напатканай літаратурай. Трэба сьмялей выходзіць за яе межы, у такія сумежныя галіны, як гісторыя, палітыка, ды і мастацтва таксама. Ня варта саромецца зьвяртацца да старэйшых сяброў. Прыходзьце, пішыце, званіце — адкажу ў межах сваёй кампетэнцыі на любое пытаньне.

г. Менск.

Беларусіка ў Эстоніі

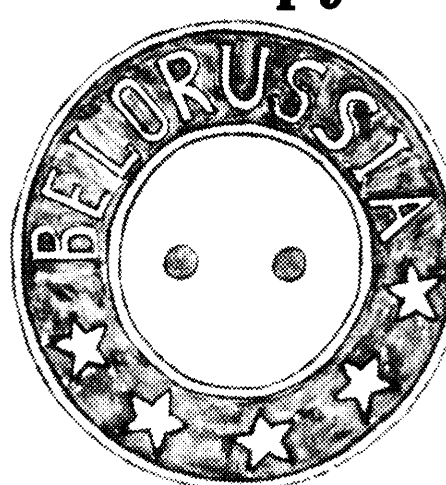

Гадоў зь пяць назад я гасьціў у знаёмых на мызе Паюалуэз, што каля эстонскага горада Йыхві. У хляве мы заняліся рамонтам ровара. Позірк выпадкова выхапіў на старой вопратцы гузік. Уразіў дзіўны для тых мясьцін надпіс — „BELORUSSIA”.

Як гузік аказаўся на мызе? Колькі яму гадоў? На якой вопратцы яго насілі? Мо хаця б часткова на гэтыя пытаньні здолеюць адказаць беларускія калекцыянеры? Гузік зроблены з алюмінію, дыямэтар 18 мм, а таўшчыня 2 мм.

Горад Йыхві ўвогуле ня зьвязаны з Беларусcю. Праўда, недзе ў гэтых мясьцінах у 1919 г. ваявалі жаўнеры С. Булак-Балаховіча. Але мне здаецца, што гузік выраблены шмат пазьней.

Уладзімір ДЗЕХЦЯРУК, г.Ківіылі.

Тры шэлягі ў філатэлістычны слоўнік

За добрую справу ўзяўся спадар Васілёў з Менску, распачаўшы працу над „Слоўнікам калекцыянера”. Мяркую, што многія калекцыянеры будуць удзячны яму.

Але некаторыя словы асабіста мне неяк не да спадобы.

Я б пакінуў у сучасным напісанні наступныя словы: абанемент, абанент, адрасант, адрасат, кувэрт (ці — кувэрта). Словы гэтыя агульназўрапейскія, і я мяркую, што яны не вартыя асаблівай беларусізацыі.

Нейкімі незразумелымі (не гучаць) здаюцца тэрміны: апаяска, двайчак (спарыш — значна лепш) назоўнік істак (першапіс і г. д.), пачак, расьцэчнік, чародаўка і некаторыя іншыя.

Замест „пачтар” я б ўсё ж пісаў „паштар”, а слова „нізка”, здаецца, больш падыходзіць па сэнсу да расейскай „сцепки”, чымся да „серии”.

І, зноў жа, як і ў Эўропе, я б пакінуў „паштовую скрынку” замест „паштоўні”.

Няхай прабачыць мне шаноўны спадар А. Васілёў. Я ні ў якім разе не хачу паменьшыць сэнс ягоных вышукаў. Тут я выказваю меркаванні, так бы мовіць, моўнага дылетанта. Але чамусь не ляжыць сэрца да гэтых слоў. Магчыма, з навізны ці моўнай непісьменнасці. А наогул, пасля трохвяковай заганы, з нашай мовы трэба добра вымятаць і паланізмы, і русізмы, але не дужа злоўжываць беларусізмамі і не адмаўляцца на іх карысць ад усталяваных агульназўрапейскіх слоў.

Лаўрэн ЖАЛЕЗНЯКОЎ, г. Гомель.

«Барацінак» 1708 года

„Барацінак" і „тымф" ледзь не самыя вядомыя з беларускіх нумізматычных аб'ектаў. І той, і другі атрымалі свае неафіцыйныя назвы ад прозвішчаў тых, хто іх вынайшоў — Ціта Лівія Барацініі Андрэя Тымфа.

Медны солід выпуску 1661–1666 гадоў атрымаў сваю мянушку параўнаўча нядаўна — гадоў сто таму назад. І мянушка гэта грунтоўна прыклеілася да яго. Толькі і чуваць: „барацінка", „барацінак"... Нават нумізматы перайшлі на гэту назву. Таму я ніколькі не здзівіўся, калі да мяне падбеглі хлапчукі гадоў па 10–12 і выпалілі:

— А мы „барацінку" знайшлі... Ма-лень-кая такая і зялёная... А на ёй год „1708".

Здзівіў мяне не факт знаходкі, а год манеты.

— Не можа такога быць, — кажу я хлапчукам, — медныя шэлягі-„барацінкі" скончылі чаканіць у 1666 годзе.

— Чэснае піянерскае — 1708-ы, — узбуджана стаяў на сваім адзін з хлапчукоў, відаць, той, хто знайшоў манету. — Я зараз прынясу яе, пачакайце.

Мы прыселі на траву каля дарогі, і, карыстаючыся выпадкам, я апавёў хлопчыкам кароткую гісторыю солідаў, з якой потым зрабіў апавяданне „Ліхі шэлег"...

Прыбег уладальнік „рэдкай манеты". І аднаго позірку хапіла каб зразумець, што гэта сапраўды „барацінак", але 1666 года. А справа вось у чым.

На аверсе (вонкавы бок) меднага шэляга надпіс: 10AN CAS REX (Ян Казімір, кароль). На рэверсе (адваротным баку) — SOLI MAG DVC LIT і год (шэляг Вялікага княства Літоўскага і год чаканкі).

Калі манету перавярнуць дагары нагамі, дык скарочанае слова „SOLI" (солід — шэляг) сапраўды можна прачытаць як год.

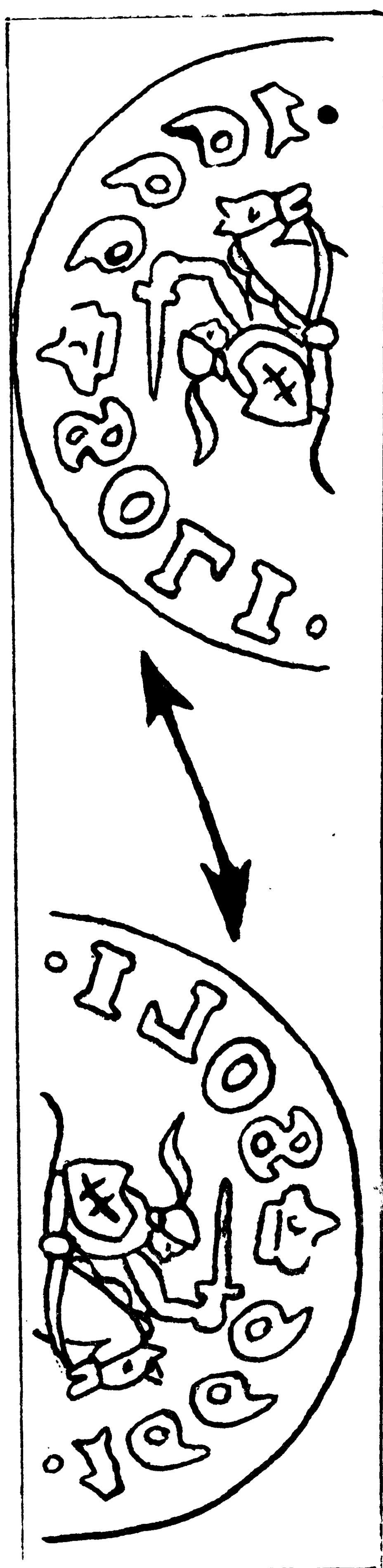

Міхась ВЕРАЦІЛА.

HELP FREE

MICHAL KUKABAKA
Byelorussian political prisoner in the Soviet Union

PLEASE MENTION HIS NAME!

Michal Kukabaka (b. 1936), a laborer. Spent six years in psychiatric prisons (1969-76) for refusing to participate in Soviet elections, acquainting his co-workers with the Universal Declaration of Human Rights, and for writing open letters. Sentenced again in 1979 to three years of prison for his essays, "Human Rights and Detente are Indivisible," "The Stolen Fatherland," and others. Renounced Soviet citizenship and wants to emigrate to any free country. His parents died in WW II and he has no relatives whatsoever.

His address (in prison): 211440, **Vitebskaya oblast, g. Novopolotsk — 35, Uchrezhdeniye UZh 15/10 — "D", USSR.**

Send this card to your government, a newspaper, Soviet ambassador, the United Nations, governments of the Byelorussian SSR and the USSR, and anyone who can help. Michal Kukabaka's life is at stake!

To continue this action we need your donation: **Committee for Defense of Prisoners of Conscience in Byelorussia** (use abbreviation: Committee for DPCB), 187-06 Hillside Ave., Jamaica, N. Y. 11432, U.S.A.

РЭДКАЯ ПАШТОЎКА

Апошнім часам прыкметна актывізавалася дасьледаваньне беларускай філякартыстыкі. Сьведчаньнем гэтаму выданьне цікавай манаграфіі Вячкі Целеша „Менск на старых паштоўках". Падрыхтаваная ім праца „Гарады Беларусі на перакрыжаваньні эпохаў" паводле тэмпляна выдавецтва „Беларусь" павінна была выйсьці яшчэ ў 1990 годзе... Шэраг зьмястоўных і цікавых артыкулаў зьявіўся ў перыядычным друку.

А што ж беларуская эміграцыйная філякартыстыка? Абсяг выдадзеных у ЗША, Канадзе, Аўстраліі, Нямеччыне беларускіх паштовак ужо даўно заслугоўвае выданьня адмысловага філякартыстычнага альбома-каталёгу. Шмат паштовак выдадзена Беларускім інстытутам Навукі й Мастацтва ў Нью-Ёрку, Беларуска-Амэрыканскім задзіночаньнем, Беларускай аўтакэфальнай праваслаўнай царквой у Амэрыцы, Згуртаваньнем Беларускай моладзі ў Амэрыцы, Беларускім аб'яднаньнем Аўстраліі.

Пакуль жа паспрабуем упісаць у меркаваны будучы каталёг хаця б адзін радок. Рэдкая паштовая картка, выдадзеная ў свой час у Нью-Ёрку газэтай „Беларус", прысьвечана Міхалу Кукабаку — вядомаму беларускаму дысыдэнту. Вось словы-дэвізы, зь якімі аўтары паштоўкі зьвярнуліся да грамадзкасьці: „Дапамажэцэ вызваліць! Калі ласка, згадайце яго імя! Міхал Кукабака беларускі палітычны зьняволены ў Савецкім Саюзе". Вядома ж, мастацкае афармленьне паштоўкі даволі сьціплае. Яе адметнасьць у іншым, яна, уражвае нават сёньня. Гэта чорна-белы здымак Міхала Кукабакі і сьціслы расповяд пра ягоны мужны лёс:

„Міхаіл Кукабака (нарадзіўся ў 1936 г.), рабочы. Правёў шэсьць гадоў у псыхіятрычных турмах (1969–1976) за адмову ўдзельнічаць у савецкіх выбарах, азнаямленьне калегаў з Сусьветнай Дэклярацыяй Правоў Чалавека і за напісаньне адкрытых лістоў. У 1979 г. зноў асуджаны на 3 гады турмы за свае эсэ „Правы чалавека і разрадка — непадзельныя", „Скрадзеная Бацькаўшчына" ды іншыя. Адмовіўся ад савецкага грамадзянства і хоча эміграваць у любую вольную краіну. Ягоныя бацькі памерлі ў часе ІІ Сусьветнае вайны і ў яго болей няма сваякоў".

На паштоўцы падалі і тагачасны турэмны адрас Міхала Кукабакі. А крыху паасобку — словы самога палітычнага вязьня: „Я маю неаспрэчнае права ня толькі на гэтую зямлю (Беларусь), але таксама й на сваю родную мову, права быць беларусам".

Гэтую паштоўку рознымі шляхамі дасылалі сябры беларускіх арганізацыяў у Амэрыцы ў Беларусь ды іншыя краіны сьвету, пашыраючы праўду пра парушэньне правоў чалавека ў СССР. Так паштоўка прымала ўдзел у абароне Міхала Кукабакі. Цікава было б ведаць, ці шмат людзей у свой час атрымала яе на Беларусі.

Уладзімір ЦЯРОХІН.
г. Менск.

Вяртаючыся да друкаванага

«БЕЛАРУСКАЯ СКАРЫНІЯНА»

З цікавасцю азнаёміўся ў газеце „Беларускі калекцыянер" з артыкулам А. Белага „Беларуская Скарыніяна". У дадатак да гэтага артыкула паведамляю яшчэ пра два медалі, звязаныя з Скарынам.

У 1972 годзе, да 455-годдзя беларускага кнігадруку, на Полацкім ліцейна-механічным заводзе малым тыражом быў выпушчаны медаль з партрэтам Францішка Скарыны на рэверсе. Асаблівасць гэтага выпуску ў тым, што медаль вядомы ў трох варыянтах.

Першы варыянт (фота 1) з анадзіраванага алюмінію (дыяметр 76,5 мм, таўшчыня 4,9 мм) з'яўляецца пробным, паколькі слова „Георгий" не аддзелена кропкамі і над літарай „Й" таксама няма кропкі.

Другі варыянт (фота 2), таксама з анадзіраванага алюмінію, некалькі адрозніваецца памерамі: дыяметр 77,2 мм, таўшчыня 5,3 мм.

А трэці варыянт (фота 3) выкананы з медзі, яго дыяметр 77,4 мм.

У 1990 годзе быў выпушчаны сувенірны кулон з дрэва (76х66х8 мм) (фота 4), які ў невялікай колькасці паступіў у продаж. На жаль, звестак пра месца яго вырабу і тыражу няма.

А. ТРАФІМАЎ.
г. Наваполацк.

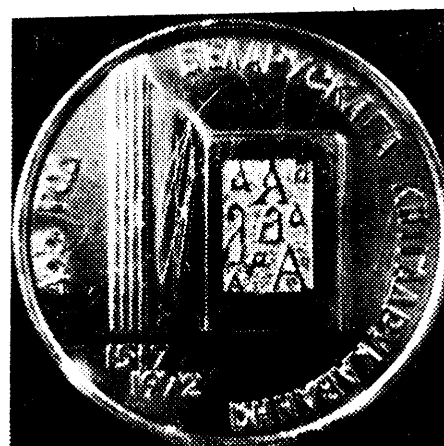

Выява 1.

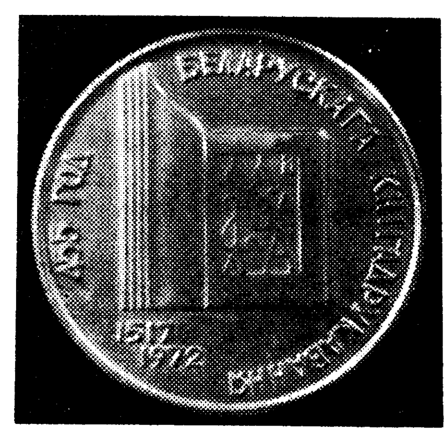

Выява 2.

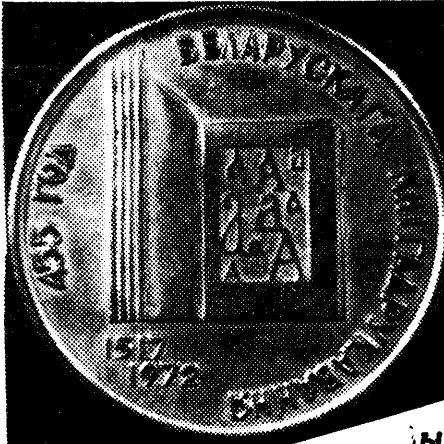

Выява 3.

x x x

Маю для абмену і шукаю паштовыя выпускі, прысьвечаныя Беларусі. Цікаўлюся маркамі, паштоўкамі, канвэртамі, адмысловымі гашэньнямі любых краінаў зьвязанымі зь гісторыяй Беларусі (100 год з дня нараджэньня М. Шагала, францускімі, ізраільскімі, манакскімі й іншымі выданьнямі на тэму М. Шагала), а таксама маркамі БНР „Асобны атрад" (чыстымі й гашанымі, на паштоўках і канвэртах), выпускам „Беларусь", рознымі эміграцыйнымі паштовымі й непаштовымі выпускамі марак БНР у Нямеччыне, юбілейнаю поштаю БНР 1918–1978 гг., БНР „Слуцкае паўстаньне 1920–1960), паштовымі выпускамі, у тым ліку й наклейкамі, Згуртаваньня беларусаў у Вялікай Брытаніі, наклейкамі выдадзеныя ў ЗША ў 1981 г. з выяваю „Пагоні". Цікаўлюся карэспандэнцыяй Расеі да 1917 г. з тэрыторыі Беларусі, а таксама перыядаў 20–30 гг. з тэрыторыі БССР і нямецкай акупацыі 1941–1944 гг.

Адкажу на ўсе лісты. Пісаць можна беларускай, расейскай, польскай, нямецкай і ангельскай мовамі НА АДРАС: 220086, Беларусь, Менск-86, п/с 41. Леў Коласаў.

x x x

Шукаю чыстыя і кляймёныя пазнамкі СССР. Узамен прапаную кляймёныя пазнамкі замежжа і каталёгі Міхель і Івэр 80-ы год.

246032 г. Гомель-32, п/с 40,
Жалезнякоў Л. С.

x x x

Набуду маркі на тэмы: пчалярства, фантастыка, радыё. Магчымы абмен. 247760, г. Мазыр, РУС, п/с 51 „М".

БЕЛАРУСКІ КАЛЕКЦЫЯНЕР
Год заснаваньня 1990

Рэдактар Алесь СЯРОЖКІН.
Выдавец Уладзімір ЦЯРОХІН.
Адказны за выпуск Мікола ДЗЕМІДОВІЧ.

Пры перадруку просьба спасылацца на „Беларускі калекцыянер". Рукапісы рэдакцыя не вяртае і не рэцэнзуе. Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з думкамі і меркаваньнямі аўтараў публікацый.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасьць за падбор і дакладнасьць фактаў.

АДРАСЫ ДЛЯ ЛІСТАВАНЬНЯ:
211030, Ворша, вул. Флёрава, 7, кв.16, Сярожкін Алесь Міхайлавіч.
220131, Менск-131, п/с 417, Цярохін Уладзімір Станіслававіч (тэл. 61-21-78)

АРШАНСКАЯ ДРУКАРНЯ
Наклад 990 асобнікаў
Заказ № 3620